

Az *Árpád-kori Kána falu* 2003-ban elkezdett, majd a következő évben tovább folytatott feltárása 2005-ben a terület déli, patakhoz közeli részén található 400 középkori objektum feltárásával zárult le. A 32 földbe mélyített ház az eddig megismert két csoportba osztható.¹⁰ A nagyszámú gödör legtöbb esetben kör alaprajzú, és méhkas alakú volt.

A 2005-ben feltárt területen nagyszámú árok, árok-szakasz jelentkezett. Ennek az objektumfajtának a jelenléte azzal magyarázható, hogy a talajerózió miatt a patakhoz közeli, alacsonyabb területen vastagabb humuszréteg maradt meg, így a korábbi mezőgazdasági tevékenységek ezeket az objektumokat kevésbé károsították. Különlegesen mondható a 3806. sz. árok mind méreteiben (az átlagos 20 cm-hez képest mélysége helyenként a 60–70 cm-t is elérte), mind összetett szerkezetében (egy részén 3-4 párhuzamosan futó, néhol egymásba ázott árokszakaszt is megfigyeltünk).

Az előkerült leletek legnagyobb részét a korábbi évekből megismert 12–13. századi kerámiatöredék tette ki. Kiemelendő a két, fejjel lefelé babonás célból elásott ép kerámia. Gödörből került elő több kővel együtt a templom ikerablakához kapcsolható oszlopalapzat, III. Béla bizánci mintára vert nagyméretű bronzpénze, valamint egy aranyozott bronz ládikaveret is.

Munkatársak: Füredi Ágnes, Hancz Erika, Horváth Antónia, Tézer Zita régészek, Németh Borbála egyiptológus, Winkler Mónika, Zandler Krisztián egyetemi hallgatók, Bucskó Mihály, Dobos Csaba Attila, Hancz Krisztina, Koncz Dániel, Németh Katalin, Németh Tibor, Petrik Ildikó, Zöldy Sándor technikusok.

HORVÁTH LÁSZLÓ – HORVÁTH M. ATTILA –
TEREI GYÖRGY

84. Budapest, XI. Spanyol-rét, Madár-hegy Rő, Kő

2005. november 8-án terepbejárást végeztünk a Budaörsi út–Felsőhatár út–Rupphegyi út–belterületi határ–Hosszúréti út által határolt területen (Hrsz.: 1289, 1296, 1528/3).

A terepbejárást a terület déli, az egykori kertészet-hez tartozó részén kezdtük meg. Ez a rész valószínűleg azonos azzal a területtel, amelyen 1960-ban Nagy Tibor sírokat tárt fel. Itt a közelmúltban végzett gépi tereprendezés és fehér kőzúzalék elplanírozása után csak nehezen lehetett tiszta talajfelszínt megfigyelni, a többi részt növényzet borította. Ennek ellenére a felszínen több római kori kerámiatöredéket találtunk.

A terepbejárást a Rupphegyi út–Törökbálinti út–Fatörzs utca által határolt, ÉK irányában egyenletesen

emelkedő zöldterületen, folytattuk. A domboldalon 2005 nyarán gépi tárcsázás folyt, amellyel egy időben a 2005. július 14-én végzett terepszemlén több kora középkori kerámiatöredéket találtunk a Rupphegyi út–Törökbálinti út sarkán. A nyári földmunkák után a területet erősen benőtték a gyomnövények, amelyek jelentősen megnehezítették a felszíni leletek megtalálását. A domb felső részén, kiterjedt felületen, számos mészkőtömböt és meszes törmeléket figyeltünk meg. Könnyen elképzelhető, hogy a dombtetőn egykor római villaépület állt. A területen a bejárás során ugyanakkor csak minimális kerámiamaradványt találtunk.

A Fartörzs utca és a Hosszúréti utca által határolt, viszonylag sík zöldterületet szintén bejártuk. Ennek É-i részén szintén megfigyeltünk egy kisebb köves foltot, ugyanakkor a gyomokkal benőtt területen csak minimális, bizonytalan korú kerámiatöredéket találtunk.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a Spanyol-rét területén nyilvántartott régészeti lelőhelyen valószínűleg számos további római kori régészeti emlék lehet. A Madár-hegy Ny-i lejtőjének aljában kora középkori objektumok találhatóak, felső részén pedig elképzelhető, hogy egy római kori villa épületmaradványait figyeltük meg.

Munkatárs: Illés László rajzoló.

GYURICZA ANNA – ÉDER KATALIN – LASSÁNYI GÁBOR

85. Budapest, XIII. Margitsziget, domonkos apácakolostor

Ő, Kő

2005-ben a margitszigeti domonkos apácakolostor helyreállítási munkáiból ez évre a szentély helyreállítását tervezték, melyhez kapcsolódóan elbontották az 1906 körül épült neogótikus Szent László kápolna egy részét. Így nyílt lehetőségünk a szabaddá vált területen a további feltárásokra, melynek során kiszabadult az újkori kápolna alapozása alól a középkor királyi kastély épületegyüttesét D felől lezáró fal. A faltól délre a kápolna alapozási síkját olyan mélyen találtuk meg, hogy az minden korábbi járósíntet teljesen megsemmisített. Az újkori építkezések során nemcsak a középkori fal felmenő szakaszát pusztították el, hanem az alapozásba is belebontottak. A terület ez alatt is bolygatott volt, az egész felületen egy 17–18. századi temető Ny–K-i tájolású, egymást bolygató sírjait tártuk fel négy sírrétegben. A temető földjében épülettörmelékeket, valamint szórvány őskori és 13–15. századi kerámiát találtunk. A temető területén korábbi épületekre utaló nyomokat nem tudtunk megfigyelni.

KOVÁCS ESZTER

86. Budapest, XVII. Kanászkút-dűlő R?

2005. június 4. és augusztus 2., majd október 1. és november 15. között szondázó jellegű régészeti feltárást

10 TEREI Gy.: Előzetes jelentés a Kőérberék–Tóváros-lakópark területén folyó Árpád-kori falu feltárásáról. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest, 2005, 37–72.

végeztünk a közel 160 000 m² alapterületű csomóponti lelőhelyen (M0 BP 04), ahol 32 objektum került elő.

A szelvény legnyugatibb részén kb. 50 m²-es területen szétszóródva egy pleisztocén kori őselefánt megkövesedett, töredékes csontmaradványai kerültek elő. Ettől K-re több, részben önálló, részben egymásba csatlakozó, egyenként is több ágból álló árokrendszert tártunk fel, a területet É-D-i irányban elválasztó természetes vízmosás mindkét partján. Hosszúságuk összesen 720 m, szélességük átlagosan 3–10 m, mélységük 15–80 cm között ingadozott. Az árkokat 38 helyen metszettük át. Az átvágásokból több helyen került elő törmelékes őskori kerámia és egy valószínűleg kutyacsontváz. Az árkok egy része újkorinak bizonyult. A régészeti leletek kormeghatározása a jellegük miatt igen nehézkes, valószínűleg a *rézkor* középső szakaszából (Ludanice kultúra) származtak.

Nagy valószínűséggel ide sorolható a terület K-i szélén előkerült csontváz sír is. Az elhunytat zsugorított testhelyzetben, jobb oldalára fektetve helyezték a sírba. Lábat felhúzva, felső testét a föld felé fordítva helyezték el. Az itáláldozat tárolására szolgáló edényből nem sok maradt. Az ételáldozat maradványait jelző kecskecsontok mellett, egy agancsdarab és egy obszidián-eszköz került elő a sírból.

Munkatársak: M. Virág Zsuzsanna régész, Németh Borbála egyiptológus, Hancz Krisztina ásatási technikus.

TÓTH ANIKÓ – HORVÁTH M. ATTILA

87. Budapest, XVII. Péceli út B, Sza, A

Az M0 6. sz. lelőhely Budapest közigazgatási határán, a Budapest–Kassa vasútvonal és a Rákos-patak déli oldalán, közvetlenül a Péceli út É-i felén található. 1971–1987 között Nagy Margit nagy sírszámú császárkori temetőt tárt fel lelőhelyünk folytatásában, az M0 nyomvonalába eső területen.

2005 folyamán 17 500 m²-t kutattunk át, 1611 objektumot tártunk fel.

A kevés *kora bronzkorba* (Makó-kultúra) és *késő bronzkorba* (urnamezős kultúra) sorolható telepjelenségek a császárkori objektumoktól elkülönülten és nagyon szórtan jelentkeztek. Többségük sekély, ívelt oldalú gödör, mely nagyon kevés és datáló értékkel nem rendelkező kerámiatöredéket tartalmazott. A gödrök zöme a terület déli határán, a császárkori telepet határoló árkok és a korábban feltárt hasonló korú temető közötti kb. 30 m-es sávban koncentrált. Feltehetően őskorinak tarthatunk két, az őskori telepjelenségektől kb. 10 m-re D-re feltárt melléklet nélküli zsugorított vázat és egy szórt hamvas temetkezést. Ugyanitt egy késő bronzkori urnasírt is találtunk.

Az objektumok 95%-a a *császárkorra* datálható. A település legintenzívebb része a patakhoz közelebb eső dombhát, ettől D-re folyamatosan csökkent a telepjelenségek száma, de 5 m-nél nagyobb „üres” területet a

császárkori telepen belül sehol sem tapasztaltunk. Ez az intenzív szakasz a leletanyag alapján egyben a telep legkorábbi megtelepedési fázisát is jelenti. Az ásatáson tapasztaltak alapján a település hosszú életű, a megtelepedés a patakot kísérő dombháton indult, majd D felé, a Péceli út irányába terjeszkedett. Egyelőre nem tisztázott, hogy folyamatos életű telepről van-e szó, erre csak a leletanyag feldolgozása adhat majd magyarázatot. Annyi bizonyos, hogy a feltárás során éles határvonalat a telepen belül nem lehetett húzni.

A lelőhelyen 14 házat tártunk fel, mindegyikük lekerékített sarkú, téglalap alakú, félig földbe mélyített, átlagosan 3,5×3–4 m nagyságú, K–Ny-i tájolású, közülük három a telep legkorábbi szakaszához tartozott. Bejáratra utaló nyomot egyetlen esetben sem tudtunk megfigyelni. Tapasztott padlót viszont – a korai időszakba tartozó házaktól eltekintve – mindegyik épületben találtunk. Ez legtöbbször csak foltokban jelentkezett, egy objektumban viszont a padló a teljes felületen megmaradt. Többségük egyrétegű volt, de tapasztaltunk három, sőt ötszörös megújítást is. A házak három csoportban, a csoportokon belül egymáshoz viszonylag közel, de szabálytalanul helyezkedtek el.

A településen összesen tíz tüzelőberendezést tártunk fel, mindössze egy volt a házak közvetlen közelében, többségük a feltárt település patakhoz közelebb eső, korai fázisához tartozott. Hét külső kemencét dokumentáltunk, ezek kivétel nélkül körte alakúak és alapterületük megegyezik a más telepeken tapasztaltakkal. Kivételt képez a két munkagödörrel ellátott gödörkemence, melyek 175×120 cm-es méretükkel jóval nagyobbak a szarmata telepeken előforduló típusoknál. Tájolásukat tekintve többnyire DK, kivételes esetben DNy felé néztek, szájníllásuk átlagosan 25–30 cm széles volt. Tetőzetet tartó cölöpök nyomát három esetben tudtuk dokumentálni. Mindegyik kemence alját különböző kivitelben kerámiatöredékekkel, főleg gyorskorongolt darabokkal rakták ki, majd 2–5 cm vastag agyagréteggel tapasztották le. Érdekes tény, hogy a 4. századra datálható két, gödörbe vájt, nagyméretű munkagödörrel rendelkező kemencénél a kerámiarétegben nem találtunk a korszakra jellemző – az objektum betöltésében viszont megtalálható – szürke, szemcsés kerámiával.

A település objektumai között legnagyobb számban a különböző nagyságú, alakú, mélységű gödrök fordultak elő. Alak szerint méhkas, hengeres és tölcséresen szűkülő oldalú típusokat figyeltünk meg, nagyjából egyenlő arányban. Szép számban tártunk fel méhkas alakú tárlógödröket, ezeknél tapasztás vagy kiegészítés nyomát egyetlen alkalommal sem tudtuk megfigyelni. Nagyon sekély, ívelt oldalú, teknős aljú, kevés leletanyagot tartalmazó, meghatározhatatlan funkciójú gödör került elő. Két, már használaton kívüli, részben feltöltött gödör betöltésében 1–1 kicsavart, rendellenes testhelyzetben fekvő csontvázat találtunk.

A telepen számos különböző nagyságú, minimális leletanyagot tartalmazó árokszakaszt tártunk fel; egy ré-